

Prispevek: **Dr. Tomaž Mastnak**

Konferenca Slovenija 2030 »Prihodnost miru in varnosti«
Predsedniška palača, 3. marec 2015

Ali je vojna (globalnih razsežnosti) izogibna?

Tega vprašanja ne bi postavili, če bi mislili, da je vojna neizogibna. To, da ga vseeno postavljamo, priča, da se zavedamo resne grožnje, da do vojne globalnih razsežnosti dejansko pride. V resnici v vojni globalnih razsežnosti že živimo, odkar je bila razglašena t.i. vojna proti terorizmu. Poleg tega je to stoletje stoletje permanentnih bolj ali manj lokaliziranih vojn: Afganistan, Irak, Libija, Sirija, Ukrajina, če omenim samo najbolj razvpite. Po ameriških uradnih informacijah so vojaške enote ZDA v obdobju 2011-2014 delovale v 150 državah. V prvih 66 dneh letošnjega leta so bile na delu v 105 državah. Ta globalni pluralizem vojaške prezence, posredovanj, kriznih žarišč, lokalnih in regionalnih vojn ipd. bo po lastni logiki - če dopustimo, da se razvija - pripeljal do nove svetovne vojne. Zaskrbljenost, ki jo izraža vprašanje, je upravičena; iz nje moramo črpati politično moč.

Ali obstoječa mednarodna politična in varnostna arhitektura omogoča mirno reševanje in soočanje s starimi in novimi globalnimi varnostnimi izzivi?

Ja, omogoča. Predlagam pa, da bi za začetek namesto metafore arhitektura uporabili pojem zakona. Mednarodni zakoni in mednarodno pravo nedvomno omogočajo mirno reševanje konfliktnih situacij. Zato bi bilo treba nasprotovati poskusom, da se namesto o zakonih govori o "pravilih" ali celo o "prometnih predpisih", ki naj bi uravnavali mednarodno delovanje.

Če se potem obrnemo k "arhitekturi", kar je širši pogled, bi lahko rekli, da bi verjetno bile koristne določene modifikacije nekaterih obstoječih mednarodnih institucionalnih aranžmajev. Na pamet prideta najprej Varnostni svet OZN in NATO.

Problemi, ki se gostijo in zastrujejo do te mere, da nad nami visi grožnja globalne vojne, torej ne izhajajo iz neprimernosti ali nezadostnosti obstoječih mednarodnih zakonov in institucionalne "arhitekture", marveč iz nespoštovanja in kršenja zakonov ter omalovaževanja institucionalnih kanalov delovanja. Žalostna ironija je, da te vrste delovanje meče slabo luč tudi (če ne zlasti) na tisto državo, ki si je od prvih haških konferenc dalje verjetno bolj od katere koli druge prizadevala za vzpostavitev prav teh zakonov in institucionalne arhitekture. Razglasitev t.i. vojne proti terorizmu je bila razglasitev permanentnih, časovno in prostorsko neomejenih, izrednih razmer, v katerih seveda velja stara juristična maksima *Necessitas non habet legem*. Še huje, pravica do nespoštovanja mednarodnih zakonov in institucij je bila povzdignjena v politično ideologijo in načelo državnega delovanja: v izvorniku se imenuje "American

exceptionalism”. V jemanju take pravice do izjemnega statusa, za katerega ne veljajo obči zakoni, vidim najhujšo grožnjo miro po svetu in svetovnemu miru danes in v bližnji prihodnosti.

Kakšna je možnost, dolžnost in odgovornost Slovenije za ohranjanje in krepitev regionalnega, evropskega in svetovnega miru in varnosti?

Slovenija lahko ima moralno politično avtoriteto, ki temelji na načelnem in konkretnem vztrajanju pri nujnosti spoštovanja mednarodnih zakonov in nasprotovanju njihovem nespoštovanju ali kršenju, ne glede na to, kdo deluje ali želi delovati nezakonito ali protizakonito. Tako avtoriteto bo imela seveda le, če bo zavrnila podporo zakonsko spornim ali protizakonitim političnim dejanjem v mednarodni areni in sodelovanje pri njih. Tako avtoriteto si bo pridobila, če ne bo dovolila, da jo odnese s sabo propaganda velikih sil, temveč bo sposobna samostojne analize in ocene problemov.

Ker je Slovenija članica NATO, je del njene odgovornosti v tem, da si prizadeva za reforme, ki bi to organizacijo prilagodile razmeram, ki so nastopile s koncem hladne vojne. Če bi se izkazalo, da pobude za reforme ne pripeljejo nikamor, NATO pa bi postal – kar, se bojim, že postaja – destabilizacijska sila v mednarodnih razmerjih, bi Slovenija imela možnost, dolžnost in odgovornost izstopiti iz organizacije.

Kakšen nacionalno-varnostni sistem mora vzpostaviti Slovenija, da bi bila pripravljena na soočanje z varnostnimi tveganji in izzivi mednarodnega okolja v naslednjih 15 letih?

To vprašanje presega mojo ekspertizo, pozdravljam pa, da v njem nastopa pojem *nacionalno*, ki označuje temeljni okvir naših političnih razmišljanj.